

Bulányi páter: BESÚGÁS ÉS AZ E VILÁGI ORSZÁG TÖRVÉNYSZERŰSÉGE, AVAGY JÉZUSI KÉTSZERKETTŐ

Az e világi ország bibliai ihletésű kifejezés. Profán nyelven úgy hívják, hogy állam. Államot csak úgy lehet fenntartani, ha egy hajóban eveznek, akik számítanak valamit az országgá alakult társadalomban. (Állam nélküli társadalom csak gondolati játék: a valóságban nincs.) Az állam, az e világi ország pedig magyarul megnevezve: erőszak-szerv – gondolta Jézus, és ki is mondta Marx. Csak a jézusi ország, az Isten Ország, nem ismeri az erőszakot; neki a szeretet volna-lehetne az egybetartója. Ezért aztán az olyan alakulat, amely evilági országnak is, Isten Országának is akarná mondani magát – fából vaskarika. Ezt a fából vaskarikát csinálja Konstantin császár óta egyfolytában az úgynevezett keresztény világ, mely hallott valamit harangozni Jézustól az Isten országáról. Az egyház Jézus útját akarná járni, miközben szentté avat sikeres-sikeretlen hadvezetőket is, s az evilági országokat rendőrséggel, csendőrséggel egybetartó királyokat is. S közben nem vallja be az egyház, hogy a fából vaskarikát csinál. A fából vaskarika ellentmondás. Az ellentmondásoknak pedig illenék előbb-utóbb tarthatatlanokká válniuk. Azokká lesznek? Nem biztos.

Nagy és sikeres a történelmi múltjuk. Asztrik esztergomi érsek s a többi főpap jelentős támogatója volt az első magyar király belső és külső fegyveres harcainak. Muhinál Ugrin kalocsai érsek volt IV. Béla királyunk hadseregének parancsnoka. Mohácsnál meg Tomori kalocsai érsek vezette a gyerekkirály, II. Lajos seregét. Az ellentmondást az egyház történetében senki sem tette szóvá. A kereszténység hajnalán vallotta már Szent Pál, hogy a hatalom az Isten szolgája a jók megjutalmazására, a gonoszok megbüntetésére. Ágoston pedig az egyházi ókor legelismertebb teológus püspöke, már a császár hadseregének segítségével verte szét a donatista eretnekeket. Ágoston-féle királytükörből tanulta Szent Imre herceg is, hogyan kell keresztény királlyá nevelődni. Bele is kerültek az Intelmek a magyar Corpus iurisba. A keresztény egyértelműen azt jelenti, hogy nem jézusi; azt, hogy elfogadja az e világi országot, annak rendező elvét és gyakorlatát, az erőszak alkalmazását.

A múlt század elején Klebelsberg magyar kultuszminiszter levelet ír de Gasperri vatikáni államtitkárnak: püspökké csak az lehet, aki teljességgel bírja kormányuk bizalmát. S ez érthető, természetes és elfogadható a Vatikán államtitkára számára. A fából vaskarika a 20. században is működik. A legutóbbi egyetemes zsinat kéri az államhatalmat, hogy tanúsítson megértést azokkal szemben, akik nem vállalkoznak a katonai eskü letételére, de nem kéri ezt a megértést minden katolikus számára. Csak azok számára kéri, akiket a lelkiismeretük erre indít. A magyar püspököket nem indítja erre lelkiismeretük, s Jézus püspökeinek gondolják magukat – legalábbis ezt feltételezem róluk. Karhatalom nélküli világról csak Jézus álmodozott, ők nem, az egyház egésze sem, s így egyértelműen elhatárolják magukat a Bokor tagjaitól, akik nem akarnak katonai esküt tenni. Az egyházhoz tartozás nem jelenti számukra azt, hogy elutasítják az erőszakot. A Koppányt négyfelé vágató István királyunk kezét, a Szent Jobbot, vallási tisztelettel hordozzák körül fővárosunk utcáin ma is.

Az egyház nem tud mit csinálni a jézusi örökséggel, bár a jézusi örökség letéteményesének akarná tudni magát. De az ellentmondások még sem nőhetnek az égig, miként a jegenyék sem. Az ellentmondást a Vörös Hadsereg Európába behatolása teszi egy történelmi pillanatra tarthatatlanná. A moszkvai pátriárka még azonosul Sztálin harcaival, de a Vörös Hadsereg hazánkba érkezése után Mindszenty megmagyarozza Nagy Ferenc magyar miniszterelnöknek, hogy nem azt kell tennie, amit tesz. A szövetségnek, a trón és az oltár szövetségének végét jelenti ez? Nem. Csak pillanatnyi válságát. Csak egy elképzelhető vég ígéretes kezdetét. Maga Mindszenty sem gondol a trón és az oltár szövetségének megszűntére, csak a pillanatnyilag adott hatalommal nem akar egy gyékényen árulni.

Nem egyszerű kétezer esztendő hagyományát megtörni. Az egyházi hierarchia nem is akarja. A szovjet megszállási övezetben főpapjaink egy része vértanú, más része kollaboráns, a harmadik része pedig besúgó lesz. Kétezer esztendőn keresztül az egyházban csak két kategória volt: a sikereseké, akik püspökké lettek, meg a sikerről lemaradóké, esetleg lemondóké. Az 1945 után támadó új helyzetet vizsgálhatjuk a trón (az állam) és az oltár (az egyház) szövetségének a szemszögéből.

Hadd kezdjem a trónnal, és a szovjet megszállási övezet általam leginkább ismert szeletével, a hazáival. Mindszentyt és a hozzá igazodókat vértanúvá-hitvallóvá teszi a trón, az új államhatalom. A kollaborálókat pedig megtiszteli a békepap elnevezéssel, akiknek egyes vezetőit az egyház kezdetben elítéli. Csak kezdetben, de hamarosan püspökeink is tagjai lesznek a békepapi mozgalom elnökségének – hivatalból (1957). A trónnal, az állammal való kiegyezés felé hajlók e minőséginek tekintett csoportjából pedig a trón besúgókat csinál. E besúgókból lesz az államhatalom egyházi-papi elitgárdája, akiket a hatalom az elkövetkező idők egyházi vezetőinek szán. Ezek a besúgók is békepapok, de nem kell betölteniük kiemelkedő szerepet a hazai békepapi mozgalomban. Külföldön tanulhatnak, képezhetik magukat, hogy püspökségre alkalmassá váljanak.

Áttérek az oltár, az egyházi vezetés magatartásának bemutatására. Az egyház számára a vértanú-hitvallók csoportja kellemetlen, mert túlzók. Ezek nem tudják, nem értik, hogy a trón és az oltár szövetségén kell nekik is dolgozniuk, mert az egyház számára mindenféle államhatalom megfelelő, amely lehetővé teszi az egyház működését. Mindszenty sem érti ezt. Ennek következtében az ellenállása miatt világhírűvé lett főpapot a Vatikán maga csalja ki az országból, s fosztja meg esztergomi érseki székétől. Az egyházi vezetésnek az okosan kollaborálók a megfelelő emberek. Ez az egyházi vezetés a békepapokat hamarosan elfogadja, s még inkább örömmel fogadja az államtól tanulás címén Rómába utazni engedélyezett személyeket. Feltételezni a Vatikán részéről azt, hogy nem tudja, hogy ezek kivétel nélkül beszervezett besúgók, alaptalan és naiv. A rendszerváltozás után II. János Pál másodpercre azonos időt térdel és imádkozik a vértanú Mindszenty és a besúgó Lékai sírja előtt Esztergomban. Rendre a besúgók csoportjában levők kapnak püspöki székeket az egykori szovjet zónában ma is. Az előzőleges államhatalmi jóváhagyás elengedhetetlenül szükséges feltétel.

Besúgónak lenni csúnya dolog. Csúnya a kommunisták, a liberálisok, a nemzetiek számára egyaránt. Még a jézusiak számára is az. Szegény besúgók, szegény egyházi vezetők az említett négy csoport ösztüzébe kerülnek. A kommunisták gazdagságbanhatalomban maradván cinikusan nem törődnek azzal, hogy ők voltak a besúgók be-

szervezői, de szőrmentén botránkoznak azért a besúgáson. A liberálisok szintén, hogy üthessenek az egyházon. A nemzetiek igyekeznek úgy-ahogy védeni az egyházi vezetőket, mert tőlük várják szavazó táborukat. A jézusiak pedig megállapítják, hogy a levéltárakat kezükben tartó kommunisták annak a püspöknek ügynökmúltját világítják meg, akiét akarják. S azét nem, akikét egyelőre még nem akarják. Ennek következtében markukban tartják mindazokat, akiket ők maguk segítettek hatalomra.

A Vatikán az időt választja szövetségesül. Kellemetlen, ha kiderül az új varsói érsekről is, hogy besúgó volt. Kellemetlen. De akit a rendszerváltáskor szenteltek pappá, mára már negyvenéves, s a püspökké szentelendők lassan-lassan azok közül kerülhetnek ki, akiket a kommunistáknak már nem volt módjuk besúgókká avatni. S visszatérhetnek a régi jó idők, amikor kard és kereszt – a jézustalan keresztények szemében – újból megférhet egy kézben. S az e világi ország továbbra is lehet szövetséges az egyháznak, mely nem akar emlékezni arra, hogy Jézus Péterrel visszadugatta a kardot hüvelyébe. Eltűnik a pillanatnyi válság: marad a tört vér, fekete folt. S ki törődik Jézus álmával, aki arról ábrándozott, hogy országot kellene csinálnunk, melynek semmi köze az erőszakhoz?

Normalizálódunk. Elfelejtjük, hogy Hitler is, a Kreml is kieroszakolta az egyháztól a támogatást, s folytathatjuk a jól bevált régi szövetséget. Folytathatjuk-e? Ledobtuk hatvan éve az atombombát, s a hidegháború eredményeként felbomlott a második világ. Lassan-lassan belép mindenki a NATO-ba, akit csak meghívnak oda. Nincs szükség sorkatonaságra, csak jól képzett és jól megfizetett zsoldosokra, akik milliók pusztulása nélkül is le tudnak vezényelni hadműveleteket. Csak egyetlen világ lesz, az első, s megvalósul Szulejmán szultán álma. Miként egy úr van az égben, legyen egy úr a földön is. Jurisics Miklós kőszegi várkapitány már nem tud útjába állani. Mr. Bush jegenyefája az égig nőhet. A jézusi kétszerkettőnek nincs realitása. Aki ezt nem látja, megérdemli, hogy kihulljon az idők rostáján. „Feszítsd meg őt!” – zúgja az egyetlen történelem. Az egyháztörténelem pedig ujjong, hogy keresztjével Jézus megváltotta a világot. Aki pedig ezt nem látja, mert szeme van, azt a szegényt lesajnáljuk.